

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1980-1981

1 APRIL 1981

Voorstel van wet strekkende om de uitgaven voor de verkiezingen te controleren en te beperken**(Ingediend door de heer Neuray c.s.)**

TOELICHTING

Men zou kunnen zeggen dat zonder controle en zonder beperking van de verkiezingsuitgaven, de democratie maar een zeer relatief begrip kan zijn. Het is immers zo dat de moderne communicatiemiddelen, de vorderingen op het gebied van de verkoopstechnieken, de betere kennis van de menselijke psychologie, van grote invloed kunnen zijn op beslissingen en gedragingen.

Met geld kan men onder meer zich op die terreinen van de beste medewerking verzekeren. De kandidaat die eigen kapitaal bezit of over andermans kapitaal kan beschikken, heeft dus een onloochenbaar voordeel. In het eerste geval is dit voordeel niet eerlijk en in het tweede geval dreigt de kandidaat zijn onafhankelijkheid te verliezen.

Dit probleem hangt gedeeltelijk samen met de financiering van het hele politieke bedrijf, een probleem dat veel landen en ook België gepoogd hebben op te lossen met min of meer goed gevolg. Dit voorstel heeft enkel betrekking op de financiering van verkiezingscampagnes. Een aantal landen hebben trouwens al een wettelijke regeling op dit gebied getroffen. Toch heeft de Commissie voor de verkiezingsuitgaven, ingesteld door de Canadese regering, het volgende vastgesteld :

« Geen enkele wet bevat evenwel een ideale regeling of biedt een oplossing voor alle problemen. Zulke wetten kun-

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1980-1981

1er AVRIL 1981

Proposition de loi tendant à contrôler et à limiter les dépenses électorales**(Déposée par M. Neuray et consorts)**

DEVELOPPEMENTS

On pourrait dire que, sans contrôle et sans limitation des dépenses électorales, la démocratie ne peut être que très relative. En effet, l'utilisation des moyens de communications modernes, les progrès considérables des techniques de promotions, la meilleure connaissance de la psychologie humaine, permettent d'influencer les décisions et les comportements.

L'argent entre autres permet de s'assurer dans ces domaines un maximum de concours. Le candidat disposant de capitaux personnels ou qui lui sont fournis possède donc un avantage indéniable. Mais, dans le premier cas, cet avantage est injuste et dans le second, il risque de faire perdre au candidat son indépendance.

Ce problème est partiellement lié à l'ensemble du financement des activités politiques que de nombreux pays, y compris la Belgique, ont essayé de résoudre avec plus ou moins de réussite. La présente proposition n'envisage que le financement des campagnes électorales. Un certain nombre de pays ont d'ailleurs déjà légiféré dans ce domaine. Toutefois, constatait la Commission des dépenses électorales constituée par le Gouvernement canadien en vue d'enquêter sur le financement des élections :

« Aucune législation n'est idéale ni ne rencontre tous les problèmes. Elle ne peut même jouer effectivement qu'à la

nen trouwens niet doelmatig zijn, tenzij kan worden gerekend op de actieve medewerking van de partijen, de kandidaten en de burgers. »

Nochtans bestaat in dat land een wet, een oude wet (1874) die tot stand kwam toen onthuld werd dat zeer uitzonderlijke verkiezingsuitgaven gefinancierd waren door een « aannemer die een vitaal belang had bij een bestelling van de Regering ».

Canada is geen alleenstaand geval. In Groot-Britannië, waar het parlementaire stelsel in vele opzichten een model van democratische regelmatigheid is, worden de verkiezingscampagnes en de beperking van de verkiezingsuitgaven op een bijzonder nauwkeurige wijze geregeld en gecontroleerd (Representation of the people Act 1949).

Andere landen pogen de verkiezingsuitgaven te controleren, te beperken en te regelen door wetten die betrekking hebben op de financiering van de verkiezingen (Zweden, Noorwegen, VSA) of op hun duur (Frankrijk); nog andere landen verlenen een toelage aan de partijen ten einde ze minder afhankelijk te maken van andere financieringsbronnen (Bondsrepubliek Duitsland).

De openbare mening is dikwijls getroffen geweest door de grootte van de bedragen die aan verkiezingsuitgaven worden besteed. In België is er een beroemd geval van een kandidaat die het geld gebruikte van de maatschappij waartoe hij behoorde, voor de rechtbank geëindigd. Ondanks de met groot vertoon gevoerde reclamecampagne werd de kandidaat niet gekozen : de moraal was gered en er werd aangetoond dat ook de reclame haar grenzen heeft. Maar indien hij gekozen was geweest, wat niet onmogelijk was, wie zou dan ooit de oorzaken van zijn succes hebben gekend ?

De bedragen die voor de verkiezingscampagne van 1974 zijn uitgegeven werden geschat op 218 miljoen frank.

Het gevaar wordt steeds groter dat die uitgaven niet meer uitsluitend betaald kunnen worden met het lidmaatschapsgeld van de partijleden en de vrijwillige bijdragen van personen of instellingen die daartoe bereid zijn zonder overdreven geïnteresseerd te zijn bij sommige beslissingen. De vrijwaring van de volstrekte integriteit van de beslissingen van de Staat bij het plaatsen van grote bestellingen, eist dat een einde wordt gemaakt aan het opbod inzake uitgaven voor verkiezingspropaganda.

In verband met de vrijwillige of gevraagde bijdragen van ondernemingen in de verkiezingscampagnes had een grote Franse krant het zeer onlangs nog over de reacties van schaamte die daardoor worden opgeroepen. Het kan niet beter worden gezegd, maar in een democratie is een dergelijke toestand ontoelaatbaar.

In deze tijd van « matiging » van de uitgaven is de beperking van de kosten van de verkiezingscampagnes een dwingende noodzaak, zowel om redenen van rechtvaardigheid en democratie als uit economische overwegingen.

Dit voorstel neemt grotendeels het voorstel over dat in 1976 werd ingediend door de heer Goffart c.s. en is geïnspi-

condition de pouvoir compter sur la coopération agissante des partis, des candidats et des citoyens. »

Et cependant, dans ce pays, existe une législation réglementant les dépenses électorales, législation ancienne (1874) née lorsque furent dévoilées des dépenses électorales absolument exceptionnelles, financées par un « entrepreneur intéressé vitalelement par une commande gouvernementale ».

La situation du Canada n'est d'ailleurs pas unique. La Grande-Bretagne dont le régime parlementaire constitue à beaucoup d'égards un modèle de régularité démocratique, réglemente d'une manière particulièrement précise les campagnes électorales et en assure le contrôle, ainsi que la limitation des dépenses qui s'y rapportent (Representation of the people Act - 1949).

D'autres pays s'efforcent de contrôler, de limiter et de régulariser les dépenses électorales par des dispositions qui touchent au financement des élections (Suède, Norvège, USA) ainsi qu'à leur durée (France) ou encore organisent une subvention des partis pour limiter leur subordination à l'égard d'autres sources de financement (République fédérale d'Allemagne).

L'opinion a souvent été frappée par l'importance des sommes consacrées aux dépenses électorales. En Belgique, un cas célèbre d'un candidat utilisant l'argent de la société auquel il appartenait, s'est terminé devant les tribunaux. Malgré le battage publicitaire réalisé, le candidat ne fut pas élu, la morale fut sauve et les limites de la publicité démontrées; mais s'il avait été élu, ce qui n'était pas impossible, qui aurait jamais su les causes de son succès ?

Les sommes dépensées pour la campagne de 1974 ont été estimées à 218 millions de francs.

Le danger grandit que de tels financements ne puissent plus se trouver par le seul jeu des cotisations des membres des partis et les contributions volontaires de personnes ou d'organismes susceptibles d'intervenir sans être abusivement intéressés à certaines décisions. La sauvegarde de la rigoureuse intégrité des décisions de l'Etat lorsqu'il doit passer de grandes commandes, postule que soit interrompue la surenchère dans les dépenses de propagande électorale.

Tout récemment, en envisageant les contributions des entreprises volontaires ou sollicitées aux campagnes électorales, un grand journal français parlait des réactions de pudeur qu'elles suscitent. On ne peut mieux dire mais en démocratie, on ne peut admettre une telle situation.

En ces temps de « modération » des dépenses, la limitation du coût des campagnes électorales s'impose impérieusement tant pour des raisons d'équité et de démocratie que pour des raisons économiques.

La présente proposition de loi reprenant largement celle qui a été déposée par M. Goffart et consorts en 1976, s'est

reerd op de Britse wetgeving en vooral op een wet uit Québec van 26 augustus 1977.

De voorgestelde regeling stoelt op de grondbeginselen van die wetgevingen : wij gaan niet de herkomst van de fondsen na, maar wij eisen dat alle uitgaven bekend zouden zijn en beperken ze tot een maximumbedrag. Dit is praktisch en tevens ook realistisch. Alle uitgaven moeten worden opgetekend door een verantwoordelijk en erkend verkiezingsagent.

Het verslag van deze agent wordt onmiddellijk na de verkiezingen bekendgemaakt; de politieke tegenstrevers van de lijst kunnen nagaan of alle uitgaven in het verslag zijn opgetekend en of het bedrag ervan overeenstemt met de marktprijzen die zij bij ervaring kennen. Anders kunnen de verkiezingen worden nietigverklaard en straffen opgelegd.

Verkiezingsuitgaven zijn uiteraard openbaar. Het is dus mogelijk ze op te nemen en te beperken. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken moet een passend orgaan oprichten dat, naar het voorbeeld van Groot-Brittannië en Québec, gedetailleerde vragenlijsten voorbereidt aan de hand waarvan de verkiezingsagenten hun verslag opstellen en dat de totale bedragen en de belangrijkste gegevens uit die verslagen bekendmaakt per lijst van elk kiesarrondissement en per partij.

♦♦

VOORSTEL VAN WET

ARTIKEL 1

De voordracht van de kandidaten bedoeld in artikel 115 van het Kieswetboek wat betreft de parlements- en de provincieraadsverkiezingen en in artikel 22 van de gemeentekieswet, kan niet geschieden bij de voorzitters van de hoofdbureau's dan na aanwijzing, door de betrokken kandidaten, van een verkiezingsagent die de kandidatenlijst ondertekent ten blijke dat hij zijn opdracht aanvaardt. De verkiezingsagent moet een commissaris-revisor zijn die zich bij de indiening van de lijst schriftelijk verbindt in het bijzonder alle bepalingen van deze wet na te leven. Hij wijst met instemming van de kandidaten een plaatsvervanger aan die hem opvolgt in geval van verhindering.

ART. 2

Elke uitgave die vóór, tijdens of na de datum van een verkiezing voor het parlement, een provincieraad of een gemeenteraad wordt gedaan met het oog op die verkiezing en met de bedoeling ze te beïnvloeden, moet in de boekhouding van de verkiezingsagent van de lijst worden opgetekend ten voordele van de kandidaten van de lijst voor wie die uitgave is gedaan.

inspirée de la législation britannique mais surtout de la loi québécoise du 26 août 1977.

Le système proposé se fonde sur les principes de base de ces législations; pas d'enquête sur l'origine des fonds mais toutes les dépenses doivent être connues et plafonnées. C'est à la fois pratique et réaliste. Toutes les dépenses doivent être enregistrées par un agent électoral responsable et reconnu.

Le rapport établi par ce dernier est publié immédiatement après les élections; les adversaires politiques de la liste ont le moyen de vérifier si toutes les dépenses s'y trouvent inscrites et si leur montant est conforme à ce que, par expérience, ils savent être les conditions du marché. Dans la négative, l'élection peut être annulée et des sanctions pénales infligées.

La nature même des dépenses électorales fait qu'elles sont publiques. Il est donc possible de les relever et de les limiter. Une organisation adéquate doit être mise au point par le Ministère de l'Intérieur pour détailler les questionnaires sur base desquels les agents électoraux établiront leurs rapports, et pour publier par listes d'arrondissement électoral et par parti les totaux et les éléments les plus significatifs de ces rapports, à l'instar de ce qui se produit en Grande-Bretagne et au Québec.

G. NEURAY.

♦♦

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE 1er

La présentation des candidats visés à l'article 115 du Code électoral concernant les élections législatives et provinciales et à l'article 22 de la loi électorale communale ne peut être effectuée auprès des présidents des bureaux principaux, sauf après désignation, par lesdits candidats, d'un agent électoral, qui signe la liste des candidats, en témoignage d'acceptation de sa mission. L'agent électoral doit être un commissaire réviseur qui, à l'occasion du dépôt, s'engagera par écrit à respecter spécialement toutes les dispositions de la présente loi. Il désigne avec l'accord des candidats un suppléant qui lui succède en cas d'empêchement.

ART. 2

Toute dépense électorale effectuée avant, pendant ou après une élection législative, provinciale ou communale, mais en raison de celle-ci et avec l'intention d'influer sur elle, doit être enregistrée dans la comptabilité tenue par l'agent électoral de la liste en faveur des candidats de laquelle cette dépense a été effectuée.

ART. 3.

§ 1. In dit artikel wordt met de term « verkiezingsuitgaven » bedoeld alle tijdens een verkiezingsperiode gemaakte kosten om rechtstreeks of zijdelings de verkiezing van een kandidaat of kandidaten van een partij te bevorderen of tegen te werken, ofwel om het programma of de politiek van een kandidaat of van een partij te verspreiden of te bestrijden, of ook nog om maatregelen die zij voorstaan of bestrijden of handelingen door hem zelf of hun aanhangers verricht of voorgesteld, goed of af te keuren. In dit artikel wordt met het woord kandidaat bedoeld ieder die kandidaat is voor de verkiezingen of die het kan worden.

§ 2. Als verkiezingsuitgaven worden niet beschouwd :

a) de publikatie in een dagblad of tijdschrift van redactionele artikels, nieuwsberichten, kronieken of lezersbrieven, op voorwaarde dat die publikatie op dezelfde wijze en volgens de zelfde regels geschiedt als buiten de verkiezingsperiode, zonder betaling, beloning of belofte van betaling of beloning, dat het niet gaat om een dagblad of tijdschrift, in het leven geroepen ter behoefte van of met het oog op de verkiezingen en dat de verspreiding en de frequentie van de publikatie niet anders verloopt dan buiten de verkiezingsperiode;

b) de uitzending over de radio of de televisie van een programma met berichten of commentaren, op voorwaarde dat die uitzending op dezelfde wijze en volgens dezelfde regels geschiedt als buiten de verkiezingsperiode, zonder betaling, beloning of belofte van betaling of beloning;

c) de kosten die noodzakelijk zijn om een congres te houden voor de keuze van een kandidaat; in die noodzakelijke kosten moeten begrepen zijn de redelijke uitgaven van de kandidaten op dat congres, de kosten voor het huren van een zaal en voor de bijeenroeping van gedelegeerden, maar zij mogen geen reclame omvatten;

d) de redelijke uitgaven die een kandidaat of enig ander persoon uit eigen middelen verricht voor logies en voeding tijdens een reis voor verkiezingsdoeleinden, indien deze uitgaven niet worden terugbetaald;

e) de reiskosten van een kandidaat, indien zij niet worden vergoed;

f) de reiskosten, betaald uit eigen middelen, van een persoon die niet kandidaat is, indien die kosten hem niet worden vergoed.

ART. 4

Geen enkele uitgave verricht met de bedoeling om de verkiezing van een kandidaat of het resultaat van een lijst gunstig te beïnvloeden, mag worden betaald door een ander persoon dan de verkiezingsagent van de lijst ten voordele waarvan die uitgave wordt gedaan.

ART. 3

§ 1er. Dans le présent article, l'expression « dépenses électorales » signifie tous frais encourus pendant une période électorale pour favoriser ou défavoriser, directement ou indirectement, l'élection d'un candidat ou celle des candidats d'un parti ou pour diffuser ou combattre le programme ou la politique d'un candidat ou d'un parti ou pour approuver ou désapprouver des mesures préconisées ou combattues par eux ou des actes accomplis ou proposés par eux ou par leurs partisans. Dans le présent article, le mot « candidat » comprend toute personne candidate à l'élection ou qui est susceptible de le devenir.

§ 2. Ne sont pas considérés comme dépenses électorales :

a) la publication dans un journal ou autre périodique d'articles éditoriaux, de nouvelles, de chroniques ou de lettres de lecteurs, à la condition que cette publication soit faite de la même façon et d'après les mêmes règles qu'en dehors de la période électorale, sans paiement, récompense ou promesse de paiement ou de récompense, qu'il ne s'agisse pas d'un journal ou autre périodique institué pour les fins de l'élection ou en vue de l'élection et que la distribution et la fréquence de publication n'en soient pas établies autrement qu'en dehors de la période électorale;

b) la diffusion par un poste de radio ou de télévision d'une émission de nouvelles ou commentaires, à la condition que cette émission soit faite de la même façon et d'après les mêmes règles qu'en dehors de la période électorale, sans paiement, récompense ou promesse de paiement ou de récompense;

c) les frais indispensables pour tenir un congrès pour le choix d'un candidat; ces frais indispensables doivent comprendre les dépenses raisonnables des candidats à ce congrès, le coût de la location d'une salle et de la convocation des délégués, mais ils ne peuvent inclure aucune publicité;

d) les dépenses raisonnables faites par un candidat ou toute autre personne, avec ses propres deniers, pour se loger et se nourrir pendant un voyage pour fins électorales, si ces dépenses ne lui sont pas remboursées;

e) les frais de transport d'un candidat s'ils ne font pas l'objet d'un remboursement;

f) les frais de transport d'une personne autre qu'un candidat, payés avec ses propres deniers, si ces frais ne lui sont pas remboursés;

ART. 4

Aucune dépense effectuée avec l'intention de favoriser l'élection d'un candidat ou le résultat d'une liste électorale, ne peut être payée par aucune autre personne que l'agent électoral de la liste bénéficiaire de cette dépense.

Elk bedrag door een ander persoon dan de kandidaten verstrekt om hun verkiezing gunstig te beïnvloeden, is in strijd met het vorige lid betaald en wordt voor het verslag van de agent geacht door hem te zijn betaald. Elke schuld aangegaan door of ten gunste van de kandidaten of hun lijst en waarvan aan de verkiezingsagent geen aangifte is gedaan uiterlijk de dag vóór de uiterste datum bepaald voor de indiening van zijn verslag, wordt voor nietbestaande verklaard en de betaling ervan kan niet worden gevorderd.

De schuldeisers zijn gehouden aan de verkiezingsagent aangifte te doen van elke verbintenis ten gunste van de kandidaten van zijn lijst, die niet door hem is aangegaan.

ART. 5

§ 1. Niemand mag voor verkiezingsuitgaven een prijs vragen of ontvangen die afwijkt van zijn normale prijs voor soortgelijke werken of leveringen buiten de verkiezingsperiode, noch een andere vergoeding ontvangen of afwijzen.

§ 2. Men mag zonder vergoeding zijn persoonlijke diensten aanbieden, evenals het gebruik van zijn voertuig, mits men het uit vrije wil doet en niet als onderdeel van zijn werk in dienst van een werkgever.

ART. 6

Een kandidaat bij verkiezingen of de partij die de lijst voordraagt waarop de kandidaat voorkomt, mag geen uitgaven doen van meer dan 80 000 frank per kandidaat voor de parlementsverkiezingen en 30 000 frank per kandidaat voor de provincie- of de gemeenteraadsverkiezingen.

Het maximumbedrag voor elke lijst wordt verkregen door de vermenigvuldiging van dat bedrag met het aantal kandidaten op de lijst. Een zelfde partij mag de uitgaven totaliseren die respectievelijk zijn toegestaan voor de verkiezingen voor de Senaat, de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de provincieraad. De maximumbedragen worden bij elke verkiezing verhoogd in verhouding tot de stijging, sedert de inwerkingtreding van deze wet, van het officieel indexcijfer van de consumptieprijzen bekendgemaakt door het Ministerie van Economische Zaken.

ART. 7

De verkiezingsagent moet binnen 15 dagen na de verkiezingen aan de voorzitter van het hoofdbureau van zijn kiesarrondissement een gedetailleerd verslag inleveren met opgave van alle uitgaven ten voordele van zijn kandidaten. Dit verslag wordt opgemaakt naar een formulier dat het Ministerie van Binnenlandse Zaken aan die voorzitter afgeeft. Alle uitgaven boven 1 000 frank moeten afzonderlijk worden vermeld.

Toute somme fournie par une personne autre que les candidats en vue de favoriser leur élection est payée en infraction de l'alinéa précédent et sera, pour l'établissement du rapport de l'agent, considérée comme payée par lui. Toute dette contractée par ou en faveur des candidats ou de leur liste et qui n'aurait pas été déclarée à l'agent électoral au plus tard la veille de la date ultime prévue pour la remise de son rapport, sera déclarée ne pas exister et le paiement ne pourra en être poursuivi.

Les créanciers sont tenus à déclarer à l'agent électoral tout engagement qui n'aurait pas été contracté par lui, quoique contracté en faveur des candidats de sa liste.

ART. 5

§ 1er. Personne ne peut, pour des dépenses électorales, réclamer ou recevoir un prix différent de son prix régulier pour semblable travail ou fourniture en dehors de la période électorale, ni accepter une autre rémunération, ni y renoncer.

§ 2. Il est permis de fournir sans rémunération ses services personnels et l'usage de son véhicule à condition de le faire librement et non comme partie de son travail au service d'un employeur.

ART. 6

Aucune dépense ne peut être effectuée par un candidat aux élections ou par le parti qui dépose la liste électorale sur laquelle le candidat est inscrit, qui excéderait le montant maximum de 80 000 francs par candidat aux élections législatives et 30 000 francs par candidat aux élections provinciales ou communales.

Le montant maximum pour chaque liste s'obtient en multipliant ce chiffre par le nombre de candidats qu'elle comporte. Un même parti peut totaliser les dépenses autorisées respectivement pour les élections au Sénat, à la Chambre des Représentants et au conseil provincial. Les montants maximaux sont augmentés à l'occasion de chaque élection, à due concurrence de l'augmentation, depuis l'entrée en vigueur de la présente loi de l'indice officiel des prix à la consommation publié par le Ministère des Affaires économiques.

ART. 7

L'agent électoral doit, dans les quinze jours qui suivent la date des élections, remettre au président du bureau principal de son arrondissement électoral un rapport détaillé comportant l'enregistrement de toutes les dépenses effectuées en faveur de ses candidats. Ce rapport sera établi conformément à un formulaire remis audit président par le Ministre de l'Intérieur. Toutes les dépenses supérieures à 1 000 francs doivent être individuellement mentionnées.

ART. 8

Overtreding van de bepalingen van deze wet is strafbaar met de straffen gesteld in artikel 181 van het Kieswetboek.

Dit geldt met name ter aanzien van de kandidaten die opzettelijk een gedeelte van de uitgaven, verricht met het oog op hun verkiezing, verbergen, van de verkiezingsagenten die verzuimen bepaalde uitgaven in hun boekhouding op te nemen of de cijfers ervan vervalsen, van degenen die zulke uitgaven te hunnen laste nemen zonder ze aan de verkiezingsagent op te geven en over het algemeen van degenen die aanzetten om zodanige misdrijven te begaan en daarbij op enigerlei wijze behulpzaam zijn.

ART. 9

De voorzitter van het hoofdbureau kan bij de ontvangst van het verslag van de verkiezingsagent, alle nadere inlichtingen vragen die nodig zijn om het verslag goed te begrijpen, en de verkiezingsagent is gehouden hem bij wijze van aanvulling van het verslag die inlichtingen te verstrekken.

Het verslag wordt onmiddellijk na ontvangst ter beschikking van het publiek gesteld. Ieder die een verkiezingsbelang heeft bij de vervolging van een overtreding van deze wet, is gemachtigd gedurende een maand na de bekendmaking van het verslag zijn opmerkingen en bezwaren te doen kennen en in voorkomend geval vervolging te eisen.

ART. 10

De rechtbank van eerste aanleg van het gebied waarin zich het hoofdbureau bevindt, kan overgaan tot nietigverklaring van de stemmen ten gunste van een lijst waarvan na onderzoek blijkt dat zij baat gehad heeft bij ernstige en opzettelijke overtredingen van de bepalingen van deze wet, welke overtredingen door hun aard en hun omvang van invloed hebben kunnen zijn op de naam van de verkozenen en hun aantal.

De rechtbank doet uitspraak binnen drie maanden na de datum van de verkiezingen.

Die uitspraak is niet vatbaar voor hoger beroep.

ART. 11

Deze wet treedt in werking een maand na haar bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*.

ART. 8

Toute infraction aux dispositions de la présente loi est passible des peines prévues à l'article 181 du Code électoral.

Il en sera notamment ainsi à l'encontre des candidats qui délibérément cèlent une partie des dépenses effectuées en vue de leur élection, des agents électoraux qui omettent d'enregistrer certaines dépenses dans leur comptabilité ou en falsifient les chiffres, des personnes qui prennent de telles dépenses à leur charge sans les déclarer à l'agent électoral, et en général de celles qui incitent à commettre de telles infractions et y aident de quelque manière que ce soit.

ART. 9

Le président du bureau principal peut, au reçu du rapport de l'agent électoral, demander toute information complémentaire indispensable à la bonne compréhension du rapport, et l'agent électoral est tenu de le documenter, en complément dudit rapport.

Celui-ci sera mis à la disposition du public dès sa réception. Toute personne ayant un intérêt électoral à faire poursuivre une infraction à la présente loi est autorisée, pendant le mois qui suit la publication du rapport, à faire part des observations et griefs et demander éventuellement des poursuites.

ART. 10

Le tribunal de première instance dans le ressort duquel se trouve le bureau principal peut déclarer nuls les votes en faveur d'une liste dont il apparaît après enquête qu'elle a bénéficié d'infractions graves et délibérées aux dispositions de la présente loi, infractions qui, par leur nature et leur ampleur, ont pu avoir une influence sur le nom et le nombre des élus.

Le tribunal doit prendre sa décision dans les trois mois qui suivent la date des élections.

Cette décision est sans appel.

ART. 11

La présente loi entrera en vigueur un mois après la date de sa publication au *Moniteur belge*.

G. NEURAY.
M. BUSIEAU.
D. ANDRE.
M. VAN HERREWEGHE.
L. MATHIEU-MOHIN.